

SKAM, MORALARBETE OCH FADERSKAP VID VÅLD I NÄRA RELATION

Att arbeta med våldsamma pappor

Att möta pappor som utövat våld mot sina barns mamma är komplext och innebär en stor utmaning för socialtjänsten. Hur kan socialsekreterare både adressera våldet och samtidigt engagera pappan i en process som leder till förändring? Det är kärnfrågan i Maria Gröntes licentiatavhandling: Skam, moralarbete och faderskap (Malmö universitet, 2024).

Studien bygger på intervjuer med 15 socialsekreterare och sju pappor som alla varit involverade i barnavårdsutredningar där våld i nära relationer förekommit. Genom dessa möten undersöks hur skam, moral och föreställningar om faderskap påverkar möjligheten till att engagera papporna i utredningarna och initiera förändringsprocesser.

Mellan ansvar och allians

För socialsekreterarna i studien handlar arbetet om en ständig balansakt: att bygga tillit utan att förminska våldet, och att ställa krav utan att skapa förlamande skam.

Strategier som främjar samarbete handlar ofta om att skapa trygga sociala band där pappan kan berätta utan att känna sig dömd som person. När skammen mildras blir det möjligt att tala om våldet som handlingar, något man gjort, snarare än som ett uttryck för vem man är.

När våldet kan beskrivas som något man gjort, inte som något man är, öppnas en möjlighet att ta ansvar utan att tappa värdigheten.

Maria Grönte, forskare

Men den här strategin är riskfylld. I socialsekreterarnas strävan att nå samarbete med pappan riskerar våldet att tonas ner eller osynliggörs. Studien visar att timing och professionell medvetenhet är avgörande: när socialsekreterarna ifrågasätter våldshandlingarna för tidigt kan samarbetet brytas, för sent kan ansvaret försvinna.

Skam och moralarbete i praktiken

Begreppet moralarbete används för att beskriva hur både socialsekreterare och pappor hanterar den moraliska frågan som våld i nära relation innebär och hur de positionerar sig i samtalet.

För papporna blir mötet med socialtjänsten en kamp för att bevara en moralisk självbild, att framstå som "en bra far som gjort fel". För socialsekreterarna handlar moralarbetet om att hitta ett professionellt sätt att tala om våldet utan att väcka destruktiv skam.

I studien visas hur skam fungerar som både hinder och drivkraft. Skammen kan få pappor att dra sig undan, förneka eller bli arga, men också väcka vilja till förändring, om den bemöts med respekt och tydlighet.

Ett utmanande uppdrag

Att engagera våldsutövande pappor är ett uppdrag som ofta faller mellan stolarna. Socialsekreterarna beskriver en belastad arbetssituation som många gånger leder till att de behöver prioritera det mest akuta.

I detta tappas alliansskapande arbete och den tid som det kräver med de våldsutövande papporna bort. Samtidigt upplever många att just mötet med dessa män kan vara avgörande för att våldet ska upphöra på längre sikt.

Papporna i studien beskriver möten som präglade av maktobalans, där socialsekreteraren, ofta en kvinna, har makt att bedöma kring deras föräldraförmåga. För att kunna delta behöver de acceptera en mer underordnad position, något som kan upplevas som hotande mot den egna manligheten. Men när socialsekreteraren möter dem med empati och icke-dömande förhållningssätt kan även denna sårbara position bli en väg in i förändring.

För socialtjänstens praktik

Den här forskningen visar att arbetet med våldsutövande pappor kräver både mod och metod.

För att socialtjänsten ska kunna ta sitt ansvar enligt lagstiftningen om våld i nära relationer behövs:

- Tid och stöd för relationellt arbete, där tillit och ansvar kan byggas parallellt.
- Utbildning i skam-sensitivt bemötande som minskar försvar och möjliggör ansvarstagande.
- Tillvägagångssätt som hjälper papporna att inta barnens perspektiv (att menatlisera) vilket kan hjälpa papporna att nå insikt om hur deras beteende upplevs, känna empati med barnet och initiera en vilja till förändring av beteendet.
- Strukturer och riktlinjer som tydliggör hur våldsutövande pappor kan engageras utan att våldet normaliseras.

För att våldet ska upphöra måste socialtjänsten kunna se både våldet och människan bakom. Det handlar inte om att ursäkta, utan om att förstå hur förändring kan bli möjlig.

För att få slut på våldet räcker det inte att skydda kvinnorna och barnen, vi måste också engagera de våldsutövande papporna i arbetet.

Maria Grönte, forskare

